

DE TROPISCHE NATUUR

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE NATUURHISTORISCHE VEREENIGING

Onder redactie van M. A. Lief tin ck, met medewerking van Dr C. G. G. J. van Steenis voor het botanisch gedeelte. Alle stukken het tijdschrift betreffende te richten tot M. A. Lief tin ck, Zoölogisch Museum, Buitenzorg.

Hoofdbestuur der Vereeniging: Dr D. F. van Slooten, Voorzitter (Herbarium te Buitenzorg), Dr J. H. Coert, Onder-Voorzitter (H.B.S.-straat 17, Soerabaja), Mej. C. J. van Schoonneveldt, Secretaresse-Penningmeesteres (Nieuwe Tamarindelaan 36, Batavia-C.), M. A. Lief tin ck, Secretaris-redacteur van het tijdschrift.

Abonnementsprijs voor niet-leden der Ned.-Indische Natuurhistorische Vereeniging f 7.—

INDRUKKEN VAN HET DIERENLEVEN IN DE RESIDENTIE BENKOELLEN

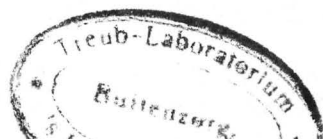
I. Siamangs

Aan ieder, die eenigen tijd in Benkoelen heeft gereisd, zal de zwarte gibbon of si a m a n g, bekend zijn. De siamang is een der diersoorten, die men met zekerheid op iederen voetreis in het gebergte kan aantreffen. En al ziet men de dieren zelf niet, dan heeft men toch het gejuich en de concerten gehoord, waarover bijna iedere reiziger of geleerde, die over de Sumatraansche dierenwereld geschreven heeft, mededeelingen doet.

Talrijk is deze staartlooze apensoort in het heele gewest Benkoelen, van het kustgebied af tot in het gebergte. De bergbosschen echter zijn hun woonplaats bij uitstek. In families of troepjes van 3 tot 7 stuks kan men ze op de hellingen van den vulkaan Kaba tot 1200 m boven den zeespiegel aantreffen. Het is een groot genot op een van de hoog gelegen landbouwontginningen van den vulkaan, tijdens een rust na een marsch, zijn blik te laten glijden over de vruchtbare Redjangsche hoogvlakte en te luisteren naar de concerten van de apenfamilies, waarvan iedere beboschte helling er vele rijk is. Kilometers en kilometers ver zijn deze concerten te hooren en wel het mooist op heldere ochtenden op het uur, dat de warmte van de tropenzon zich begint te laten voelen, wanneer de dauw verdampt is en de koelte van den Indischen morgen in de bergen is verdwenen.

Men hoort door het groote mannetje, den leider van de kleine troep, het gezang inzetten als een dof, langgerekt hoep-hoep-hoep; na een aarzelend begin wordt het soms eenigen tijd afgebroken en tenslotte in steeds sneller tempo herhaald. Het geluid wordt voortgebracht met behulp van den keelzak, zoowel door de mannetjes als de wijfjes. Al naarmate het eerste deel van het gezang luider wordt, zwelt de zak tot een strak gespannen luchtblaas op. Dan wordt de bek wijd opengesperd en worden oorverdoovende, moeilijk te beschrijven geluiden voortgebracht, waarbij de in den keelzak opgezamelde lucht ontsnapt.

Daarna vallen andere leden van de apenfamilie in en het gegil en lawaai, vaak gepaard gaande met de meest fantastische gymnastische toeren, heeft zijn hoogtepunt bereikt. Hiiiiiiiiiii — haaaaaaa — hau, hau, hau, hau, ièèèèè schalt het over de beboschte berghellingen. Na geruimen tijd worden de vreugde-uitingen

minder, het zwiepen van takken, teweeg gebracht door de zwarte gymnasten, houdt op en het concert eindigt met enkele zwakke klanken.

Maar reeds komt het antwoord van de naburige troepen, van een afstand van enkele kilometers soms, zoodat des morgens het gezang en gebrul van deze

Fig. 1. Groot mannetje van den siamang. Seloema.

[foto v. d. schr.]

1 Maart 1935.

apen de wijde bergwereld kan verlevendigen. Eerst op zulke oogenblikken kan een dierenliehebber zich eigenlijk verzoenen met het feit, dat het zulk een moeite en zoo heel veel tijd kost meer dan oppervlakkig met de grootere dieren van de Sumatraansche wildernis in hun eigen omgeving kennis te maken. Ofschoon, zooals gezegd, men hoofdzakelijk in den laten morgen deze gezangen kan beluisteren, is de siamang den geheelen dag te hooren, want bij opwinding worden vaak geluiden voortgebracht, die veel lijken op brokstukken van de vreugdezang in den morgen.

Het was gedurende een windstillen nacht in den tijd van de kentering, de overgang van den drogen naar den natten tijd. Van de open plek, waar door een aardschuiving een bres geslagen was in den anders zoo dichten plantengroei, hadden wij wijd zicht over de door maanlicht bestraalde bergbosschen. Scherp teekenden zich snel opkomende onweerswolken tegen den met sterren bezaaiden tropenhemel

af, welke daardoor langzaam aan ons oog werd onttrokken.

Reeds schoten bliksemstralen uit de wolken en het geluid van zware donderslagen rolde langs de steile bergflanken, voordat de uit de verte aanruschende slagregens ons bereikten.

En daar — het was de eerste maal dat ik dit 's nachts beleefde — hief een troep siamangs, juist toen wij naar de tent wilden terugkeeren, een luid gezang aan, dat weliswaar van korten duur was maar onder deze omstandigheden wel een vreemden, bijna onheilsPELLenden indruk maakte.

Nooit echter is het gezang krachtiger en voller dan in de ochtenduren.

Na de ochtendconcerten gaat de familie op zoek naar voedsel. Zwijgend

en zonder haast bewegen de dieren zich door de kruinen. Het menu is gevarieerd; knoppen worden veel gegeten en de vruchten van vijgensoorten zijn een geliefkoosd voedsel.

Tijdens het voedselzoeken zijn de leden van de troep vaak wat verspreid. Het gedrag in gevangenschap doet vermoeden, dat ook in het wild dierlijk voedsel niet geheel wordt versmaad.

Merkwaardig is in gevangenschap de wijze van drinken. De harige hand wordt in het voorgehouden bakje water gedoopt en het vocht van de knokkels afgezogen. Het is de vraag of dit eigenaardig gedrag regel is, want in het bos kon ik eenmaal zien hoe een siamang dronk, door 's morgens dauw van de bladeren te zuigen.

Dat was eens bij het aanbreken van den dag, toen de schemering nog hing over het oerbosch aan de kust. Ineengedoken, de ruggen naar één kant toegewend, zaten drie siamangs — een familie bestaande uit een volwassen paar en een ongeveer een halve meter hoog apekind — op een dikken, met orchideeën begroeiden tak. Het was in den natten tijd en het had dien nacht zwaar geregend.

Bij het ontwaken schudden zij zich, rillingen gingen door het lichaam en

Fig. 2. Groot mannetje van den siamang. Zuidelijke uitloopers van het Sekindjau-geb., 900 m, Zuid-Sumatra wildreservaat, Sept. 1935 (Zie D.T.N. 25, 1936, pag. 112) [foto v. d. schr.]

de druppels stoven van de lange, zwarte vacht. Het jong kreeg de borst nog. Door de eerste stralen van de opgaande zon werd ook de top van den woudreus getroffen en een Sumatraansch oerboschtafereeltje werd ons voor de oogen getooverd. Nu was de regen opgehouden. Schitterend gekleurde, kleine groene duiven floten dat het een lust was en vlogen af en aan. Een vlucht kleine neushoornvogels streek neer in den zelfden boomkruin en spreeuwen kwetterden dat hooren en zien verging. Daartusschen

Fig. 3. Hangend aan een tak. Seloema, 150 m,
foto v. d. schr.) 1 Maart 1935.

bewoog zich de nu levendiger geworden siamang familie. Het jong ging voor; het was bijna even behendig als zijn ouders. Het liet zich van den hoogen tak in het vijf meter lager gelegen gebladerte vallen en slingerde zich verder door het groen, direct gevolgd door de moeder.

Het groote mannetje was langzamer: het rekte zich uit en volgde daarna vrouw en kroost op denzelfden luchtigen weg door het groen. Even nog zag ik dit dier aan zijn lange behaarde voorarmen hangen, even nog een schudden van twijgen en bladeren en het troepje was in het bosch verdwenen. Dit was het begin van den dagelijkschen tocht.

Siamangs kunnen in gevangenschap zeer aanhankelijk voor hun verzorgers worden. Doch het meeste genoegen kan men beleven, wanneer men ze in vrijheid kan gadeslaan.

Laten wij het toejuichen dat de Nederlandsch-Indische Regeering de

jacht op en de vangst van deze apen thans heeft verboden, want heel vaak kunnen gibbons het in gevangenschap niet uithouden en kwijnen ze weg. Nimmer hoorde ik bovendien van eenige schade aan landbouwgewassen toegebracht. Slechts ééns vernam ik, dat schade in een rubbertuin zou zijn aangericht, waar de toppen van de boomen zouden zijn afgebroken en jong blad zou zijn afgegeten; ik was evenwel niet in de gelegenheid de juistheid van dit bericht na te gaan en het is in het geheel niet uitgesloten, dat hier verwisseling met de zwarte slankaap, de loetoeng, plaats gehad heeft.

Alleen zéér jonge, kleine dieren worden door de moeder aan de borst meegevoerd.

In tegenstelling met de gewone apen gaan zij door de kruinen van het bosch met behulp van de lange, pezige armen, waarmee zij zich van tak tot tak slingeren. Hebben de dieren haast of zijn zij opgeschrikt, dan kunnen zij zich zéér snel op deze wijze voortbewegen.

Zeer zelden ziet men deze staartlooze apen rechtop loopen. Ook wanneer zij zich in de kruinen van ware woudreuzen bevinden, waar dikke takken voorkomen,

bewegen zij zich het liefst zwaaiend en slingerend, hangend aan de voorhanden, voort.

Mijn waarnemingen gaan over een tijdvak van enkele jaren; op alle oogeblikken van den dag en enkele keeren op slechts enkele meters afstand, heb ik deze dieren in hun doen en laten in het wild kunnen bespieden.

Tegen den avond keert de familie naar de vaste slaappleats terug. Dit is de boomkruin van een woudreus, waaronder men aan den voet de op die van menschen lijkende uitwerpselen van de rustende apenfamilie kan aantreffen.

Als men geluk heeft, kan men ze tegen elkaar gedrukt, de moeders met jongen tegen de borst geklemd, als zwarte kobolden tusschen de bladeren op een dikken tak zien zitten. Alle zijn naar dezelfde richting gekeerd en de Maleiers, die in het bosch werkelijk thuis zijn, zeggen dat zij de met een dikke vacht bedekten rug naar den kant toe draaien, vanwaar de avondwind koelte komt brengen.

Behalve in troepjes, komen siamangs ook alleen rondzwervend voor; waarschijnlijk hebben we hier te doen met vrijgezellen of vrijgezellinnen. Ik herinner mij een ontmoeting met zoo'n dier.

De schemering daalde reeds op de bamboeboschen in een steil ravijn in het Kroësche bergland. Een eenzame siamang lag er achterover op een bamboetop. Welk een zorgeloosheid kwam in de houding van dit dier tot uiting! Langzaam boog het met zijn voorhanden taktoppen naar zich toe om nog de laatste beetjes voedsel van den dag tot zich te nemen en strekte zich behagelijk op zijn luchtige rustplaats uit. Langer dan een half uur keken wij op deze plek en konden wij de gedachte niet van ons afzetten, dat het vrijgezellenleven — zooals dit immers ook bij zijn verre neven, de menschen, wel voorkomt — ook in de apenmaatschappij zijn aangename zijden kan hebben.

Deze brullende menschen kon ik in drie jaar tijds verscheidene keeren op weinige meters benaderen; twee keer slechts waren de omstandigheden voor het maken van foto's gunstig, toen ik apenfamilies besloep, die zich in boomkruinen in ravijnen bevonden. De foto's in dit opstel zijn alle van ravijnranden af genomen. Daar wordt de beste gelegenheid geboden ze met de camera op „schootsafstand” te naderen. Vooral tijdens de concerten kan men een kans krijgen. Toch valt het tegen, daar het mij in die drie jaren slechts twee keer is mogen gelukken.

Tjepoe.

Ir F. W. RAPPARD.

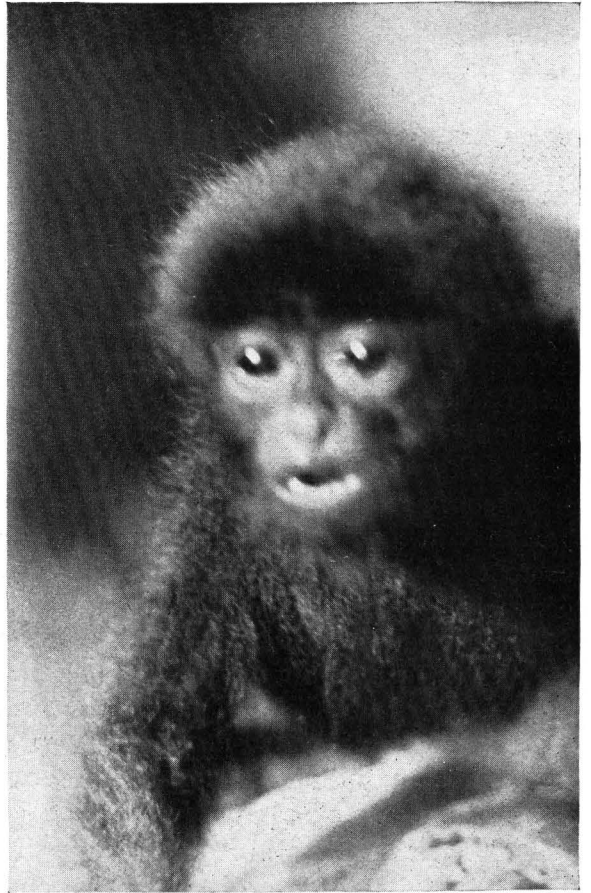

Fig. 4. Jonge siamang. (Foto in gevangenschap genomen).